

סילבוס של מקצוע "לימודי המזה"ת ודיפלומטיה אזורית"

כיתה י"א : תשפ"ה -תשפ"ו

מטרות על – דמותו/ה של בוגר/ת לימודי המזה"ת ודיפלומטיה אזורית

1. בוגר המקצוע יכיר את מפת המזה"ת והמדינות המרכזיות הנמצאות בה. במקביל, הוא יכיר את המדינות הערביות והמוסלמיות הבולטות מחוץ למזרח התיכון.
2. בוגר המקצוע יכיר באופן מעמיק את דת האסלאם – עקרונותיה, מצוותיה, זרמיה (סונים, שיעים, צופים) וכתבי הקודש שלה.
3. בוגר המקצוע יכיר את התהליכים ההיסטוריים, הפוליטיים והכלכליים המרכזיים שהתרחשו ומתרחשים במזה"ת בעת החדשה ובכלל זאת – הפונדמנטליזם האסלאמי, המאבק עם המערב, עלייתה והיחלשותה של מדינת הלאום הערבית, המאבק בין סונים לשיעים, המאבק למען דמוקרטיה במזה"ת והשינויים במעמד האישה באזור זה.
4. בוגר המקצוע ידע להתמודד באופן אקדמי עם סוגיה מחקרית הנוגעת להיסטוריה של המזה"ת באמצעות כתיבת עבודת חקר.
5. בוגר המקצוע יהיה בקיא באקטואליה של המזה"ת ויוכל להסביר/להרצות לחבריו, שלא זכו ללמוד את המקצוע, על אירועים אלו באופן כללי.

כללי : תוכנית הלימודים "לימודי המזה"ת ודיפלומטיה אזורית" נלמדת בהיקף של 5 יחידות לימוד ומהווה את אחד מהמקצועות הראשיים בחטיבה העליונה של בית הספר הריאלי העברי בחיפה. שמו הרשמי של המקצוע במשרד החינוך " **עולם הערבים והאסלאם**"

שעות הלימוד : בכיתה י"א מוקצבות ללימוד המקצוע 6 שעות לימוד בשבוע.

ספר הלימוד : תולדות האסלאם ומדינות המזרח התיכון בעת החדשה (הוצאת רכס)

מבנה הלימודים : תוכנית הלימודים נחלקת ל-2 צירים :

1. **עולם הערבים והאסלאם** : הציר המרכזי של הלימוד המתבסס על תוכנית הלימודים של משרד החינוך, בנוסף להעשרות שניתנות מטעם בית הספר.

2. **דיפלומטיה אזרית** : הציר היחודי לבית הספר הכולל התייחסות מעמיקה לאקטואליה ולקשרי החוץ של מדינות המזרח התיכון, ובכללן מדינת ישראל.

1. ציר עולם הערבים והאסלאם

חומר הלימוד : בכיתה י"א ישנה התמקדות במזרח התיכון המודרני ובכלל זאת סקירה היסטורית מקיפה של 3 מדינות מרכזיות במהלך המאה ה-20 : מצרים, תורכיה ואיראן, ובאופן מצומצם יותר (בצורה של מושגים) – ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ.

פירוט פרקי הלימוד בכיתה י"א

השלמה של יחידת הלימוד הראשונה משנת הלימודים הקודמת

השלמת לימוד הפרק "התפתחות דת האסלאם" – מצוות העלייה לרגל, זרמים ופילוגים באסלאם.
השלמת לימוד הפרק "עידן האימפריות" – ארבעת הח'ליפים הראשונים, בית אומיה ובית עבאס.
השלמת לימוד מושגי יחידת הלימוד הראשונה.

יחידת הלימוד השניה (לאחר מיקוד ראשון של משרד החינוך בשל מגפת הקורונה)

פרק א' : מצרים – דמוגרפיה ופוליטיקה

הפיכת "הקצינים החופשיים" בשנת 1952, מאפייני משטרו של הנשיא ג'מאל עבד אל-נאצר – "הנאציזם", הקמת המשטר הדיקטטורי, "הסוציאליזם הערבי", תפניות ומהלכים בולטים במדיניות החוץ, מלחמת ששת הימים ותוצאותיה.
מאפייני משטרו של הנשיא **אנוור אל-סאדאת** : תפיסת וייצוב השלטון, תהליכי דמוקרטיזציה, מדיניות כלכלית ליברלית ("האנפתאח"), המאבק בגורמים האסלאמיים, ההתקרבות לארה"ב והסכם השלום עם ישראל.

פרק ב' : תורכיה – המדינה החילונית הראשונה

רקע כללי על האימפריה העות'מאנית והתפרקותה, הרפורמה החילונית של **אתאטורק**, הכורדים בתורכיה, מדיניות החוץ של תורכיה בתקופת מלחמת המפרץ.

פרק ג' : איראן – משלטון השאה ועד שלטון האייתוללות

רקע כללי על איראן מסוף המאה ה-19 והמאה ה-20, "המהפכה הלבנה" של השאה **מחמד רזא פהלאווי**, הסיבות למהפכה האסלאמית של **איתוללה חומיני**, החזון האידיאולוגי של חומיני, והאילוצים המדיניים, הכלכליים והחברתיים בישום חזון זה בתקופת שלטונו של חומיני.

פירוט המושגים המחייבים ביחידת הלימוד השניה מתוך הפרקים

א. ערב הסעודית ומדינות המפרץ – מדינות הנפט **ב. ירדן – המאבק על זהות המדינה**

- ערב הסעודית ומדינות המפרץ** : 1. והאבים. 2. משבר הנפט (1974) 3. בעיית העובדים הזרים. 4. האיום השיעי. 5. מלחמת איראן-עיראק (1980-1988) 6. עבדאללה בן עבד אל-עזיז א-סעוד (מלך סעודיה לשעבר) 7. איחוד האמירויות הערביות.
- ירדן** : 8. השושלת ההאשמית. 9. האמיר עבדאללה אבן חוסיין 10. הפלסטינים בירדן 11. "ספטמבר השחור" (1970) 12. "האחים המוסלמים" בירדן.

1. ציר דיפלומטיה אזורית

במסגרת ציר זה נתייחס במהלך שנת הלימודים לאירועים אקטואליים המתרחשים במזה"ת והעולם המוסלמי וננסה לנתח אותם באופן מקצועי תוך התייחסות לרקע ההיסטורי שלהם, ולקשר שלהם לתהליכי יסוד המתרחשים במזרח התיכון ומחוצה לו – מלחמת חרבות ברזל על זירותיה השונות, המאבק בין הציר הסוני בהנהגת ערב הסעודית והציר השיעי בהנהגת איראן, סוגיית הגרעין האיראני ועוד.

בחינת הבגרות החיצונית בהיקף 2 יחידות לימוד (שאלון 019281)

בחינה זאת כוללת את החומר שנלמד בשנת הלימודים הקודמת, בנוסף לחומר שילמד בשנת הלימודים הנוכחית. בחינה זאת תתקיים ב-30/4/26. זמן הבחינה : שעתיים.

בחינת הבגרות כוללת 4 חלקים :

חלק א' : בחלק זה מופיעות 4 שאלות משלושת הפרקים של יחידת הלימוד הראשונה.

חלק ב' : בחלק זה מופיעות 4 שאלות משלושת הפרקים של יחידת הלימוד השנייה.

בחלקים א' וב' יש לענות על 2 שאלות בכל חלק. משקל כל שאלה הוא 15 נקודות.

חלק ג' : בחלק זה מופיעים 5 מושגים מרשימת המושגים של יחידת הלימוד הראשונה.

חלק ד' : בחלק זה מופיעים 5 מושגים מרשימת המושגים של יחידת הלימוד השנייה.

בחלקים ג' וד' יש לענות על 2 מושגים בכל חלק. משקל כל מושג הוא 10 נקודות.

מבחנים ובחנים

במהלך השנה יכתבו התלמידים מבחנים, בחנים ובחינת מתכונת ע"פ לוח המבחנים השכבתי שיפורסם ע"י מרכזי השכבה.

בחינת המתכונת

לפני מועד בחינת הבגרות תתקיים בחינת מתכונת. בחינה זאת זהה בחומר ובמבנה לבחינת

הבגרות. בחינה זאת תתקיים ב- זמן הבחינה : שעתיים. מטרת בחינת המתכונת הן :

1. חזרה ראשונית על חומר הלימוד הרלבנטי לבחינת הבגרות.

2. הדמיה ותרגול של בחינת בגרות מבחינת החומר, המבנה וזמן הבחינה.

3. הציון בבחינת המתכונת מהווה 30% מהציון השנתי של כיתה י"א.

דרכי הערכה

הציון השנתי בכתה י"א יורכב באופן הבא :

1. מבחנים - 55% מהציון.

2. מתכונת 30% מהציון

3. בוחן - 5% מהציון.

4. יחס למקצוע - 10% מהציון.

הציון השנתי של כיתה י"א מהווה מרכיב משמעותי (60%) מציון המגן לקראת בחינת הבגרות שתכתב בסוף שנת הלימודים של כיתה י"א. (40% הנותרים הם הציון השנתי של כיתה י'). יש לציין כי ציון המגן הינו 30% מהציון הסופי של שתי יחידות הלימוד הראשונות, בעוד שציון בחינת הבגרות מהווה 70% מהציון הסופי.

יחידת לימוד השלישית – עבודת החקר

במסגרת זאת יתחילו התלמידים לכתוב עבודת חקר בהיקף של יחידת לימוד אחת. העבודה תהיה אישית, ולא בצוותים. חלק מן השיעורים יוקדש ללימוד תיאורטי של שלבים מרכזיים במסגרת הכנת עבודת חקר – הגדרת נושא ושאלת חקר, חיפוש מקורות, חלוקת ראשי פרקים, כתיבת מבוא וסיכום. שיעורים אלו ילמדו בפורום של כל התלמידים. חלק מן השיעורים יתקיימו במסגרת של שעות פרטניות, ובהם אעבוד עם כל תלמיד/ה באופן אישי על עבודת החקר שלו. עבודת החקר תוגש במהלך כיתה י"ב. לעבודה ינתן ציון מגן החופף לציון המגן הכללי של כיתה י"ב בבחינת הבגרות הפנימית בהיקף 2 יחידות לימוד. בדיקת העבודה תעשה במחצית השנייה של כיתה י"ב ע"פ מחוון שימסר מראש לתלמידים. היעד המרכזי של עבודת החקר בכיתה י"א הוא הגשת הצעת החקר של העבודה הכוללת : נושא העבודה, שאלת חקר, ראשי פרקים ומקורות. יש להגיש את הצעת החקר עד תחילת חודש יוני 2026.

בהצלחה !!!

גיל חנן

מרכז מקצוע לימודי המזה"ת ודיפלומטיה אזורית